

tepav

türkiye ekonomi politikaları araştırma vakfı

Üçlü Balkan Zirvesi'nin Nedenleri ve Önemi

Erhan Türbedar

TEPAV Dış Politika Analisti

TEPAV Değerlendirme Notu

Nisan 2010

Üçlü Balkan Zirvesi'nin Nedenleri ve Önemi

24 Nisan 2010 tarihinde İstanbul'da Türkiye, Sırbistan ve Bosna-Hersek Cumhurbaşkanları arasında Üçlü Balkan Zirvesi düzenlendi. Üç ülkenin dışişleri bakanlarının da eşlik ettiği zirvede kabul edilen İstanbul Deklarasyonu'nda, Balkanlar'da kalıcı barış ve istikrarın sağlanması için çaba sarf edileceği, ayrıca Bosna-Hersek'in toprak bütünlüğüne saygı duyulacağı belirtildi. Türk medyasında Üçlü Balkan Zirvesi genel olarak "tarihi zirve" olarak nitelendirildi.

İstanbul'da gerçekleşen Üçlü Balkan Zirvesi, Türk diplomasının son birkaç aydır Batı Balkanlara ilişkin yürüttüğü aktif girişimlerin somut bir ürünüdür. Batı dünyasının Bosna-Hersek'teki siyasi gelişmelere karşı göreceli olarak gösterdikleri ilgisizliğin aksine, Türkiye bu Balkan ülkesine yönelik ilgisini sürekli yüksek seviyede tuttu, hatta Bosna-Hersek için ciddi çabalar sarf eden tek ülke oldu. Bunun neticesinde Ankara, Sırbistan ile Bosna-Hersek arasında köprü kurmaya başarmış bir ülke olarak dünyaya kendini göstermekle, önemli bir siyasi kazanım da elde etti. Bosna-Hersek'e 22 Nisan 2010'da NATO'ya Üyelik Eylem Planı'nın verilmiş olmasında en etkin rol oynayan da Türkiye'dir. Bütün Avrupa Birliği ülkelerinde olmasa bile, Türkiye'nin Bosna-Hersek'e ilişkin bu yöndeki adımları, Brüksel'de de en sonunda övgüye değer çabalar olarak değerlendirilmeye başlandı.

Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Sırbistan ve Bosna-Hersek'teki meslektaşlarıyla başlattığı "ayda bir biraraya gelme geleneği"nin, eninde sonunda üç ülkenin Cumhurbaşkanlarını da bir araya getireceği belliydi. Yine de, İstanbul'daki Üçlü Balkan Zirvesi'nin tarihi sürpriz oldu denilebilir. Böyle bir zirvenin bir an önce düzenlenmesine iki temel sebepten dolayı ihtiyaç duyulmuş olabilir. Birincisi, Bosna-Hersek'in eski cumhurbaşkanı yardımcılarında Eyup Ganiç'in Belgrad'ın isteği üzerine Londra'da tutuklanmış olmasının Saraybosna'da büyük tepkiyle karşılanması. 13 Nisan 2010'da Mostar kentinde bir konuşma yapan Bosna-Hersek Cumhurbaşkanlığı Boşnak üyesi Haris Silayciç, Ganiç'in tutuklanması yüzünden Sırbistan'ı bölgedeki ilişkileri bozan bir ülke olarak niteledi. Dahası Silayciç, "Artık etnik temizlik yapamayan Sırbistan, Ganiç örneğinde olduğu gibi, vatandaşlarımızı tutuklatıyor" ifadesini kullandı. Böyle bir konuşma yaptıktan sadece on gün sonra Silayciç'in İstanbul'da dostluk mesajları vererek Sırp meslektaşıyla el sıkışmış olması, Üçlü Balkan Zirvesi'nin alelacele gündeme gelmiş olabileceğini düşündürüyor.

İstanbul'daki Üçlü Balkan Zirvesi'ne ihtiyaç duyulmasının nedenlerinden ikincisi de Avrupa Birliği dönem başkanı İspanya'nın girişimiyle 2 Haziran 2010'da Saraybosna'da düzenlenmesi gereken Avrupa Birliği-Batı Balkanlar Zirvesi'nin başarılı geçmesini sağlamaktır. Kosova'nın da Avrupa Birliği-Batı Balkanlar Zirvesi'ne davet edilmeye planlanıyor olması yüzünden, Sırbistan Cumhurbaşkanı Boris Tadiç'in bu Zirve'ye katılıp katılmayacağı zaten belirsizdir. Sırlar bu tür toplantılarda Kosova'yı dolaylı yoldan tanıma durumuna düşebileceklerinden endişeleniyor. Diğer taraftan Ganiç'in tutuklanması yüzünden yeniden gerilen Belgrad-Saraybosna ilişkileri de adeta Avrupa Birliği-Batı Balkanlar Zirvesi'ni önceden başarısızlığa mahkum ediyordu. Bütün bu konuları görüşmek üzere, 20 Nisan 2010'da Davutoğlu Belgrad'ta Sırp ve İspanyol meslektaşları Vuk Yeremiş ve Miguel Angel Moratinos'la bir araya gelmişti. Üçlü Balkan Zirvesi Belgrad-Saraybosna hattındaki sorunu çözdü. Şimdi de Sırbistan Ankara'dan, Avrupa Birliği-Batı Balkanlar Zirvesi'ne Kosova'nın Belgrad'ın onaylayabileceği bir adla katılması için Arnavutları ikna etmesini bekliyor.

Nereden bakılırsa bakılsın, İstanbul'daki Üçlü Balkan Zirvesi başarılıydı. Söz konusu Zirve'de sadece pozitif mesajlar verilmedi, bundan sonra atılacak olan somut adımlar da belirlendi. Bosnalı Sırplar İstanbul'daki zirveyi olumsuz karşıladıysa da, bu zirve Sırbistan ile Bosna-Hersek arasındaki ilişkilerde bir dönüm noktası oluşturma potansiyelini taşıyor. Yine de, Üçlü Balkan Zirvesi'ni tarihi bir zirve olarak nitelemek konusunda acele etmemek gerekir. Çünkü Sırbistan Hükümeti ve Cumhurbaşkanı Tadiç Bosna-Hersek'e karşı ikili bir yaklaşım benimsemeye devam ediyor. Şöyle ki bir taraftan Bosna-Hersek'in toprak bütünlüğünü desteklediklerini beyan eden üst düzey Sırp yetkilileri, diğer taraftan Bosna-Hersek'i yıkmak için çabalayan Bosnalı Sırpların lideri Milorad Dodik'i sıkı bir şekilde destekliyor. Dolayısıyla, Bosna-Hersek liderleri kendi aralarında bir anlaşmaya varma konusunda ciddi bir çaba göstermeden, İstanbul'daki Üçlü Balkan Zirvesi gibi bölgesel zirvelerin bu ülkede ilerlemeyi tetikleme derecesi sınırlı kalacaktır.